

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

ÎN C H E I E R E

cu privire la inadmisibilitatea recursurilor declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova, Bîrlea Andrei, reprezentat de avocata Gîrneț Zinaida și Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Bîrlea Andrei împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești,

împotriva deciziei din 13 iulie 2023 a Curții de Apel Cahul, prin care s-au respins apelurile declarate de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și a Procuraturii Generale, s-a admis apelul declarat de Bîrlea Andrei, reprezentat de avocata Gîrneț Zinaida, s-a modificat hotărârea din 10 noiembrie 2022 a Judecătoria Cahul, sediul Central, prin majorarea cuantumului prejudiciului moral, în rest, hotărârea primei instanțe s-a menținut,

(Dosarul nr. 2ra-1311/23

NR.PIGD 2-22121313-01-2ra-07092023)

Recursul declarat până la 01 septembrie 2023 este inadmisibil din motiv că nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4) CPC (în redacția legii până la modificările operate prin Legea nr.246 din 31.07.2023 pentru modificarea unor acte normative, în vigoare din 01 septembrie 2023). Recursurile declarate după 01 septembrie 2023 sunt inadmisibile din motiv că nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(1) CPC (în redacția Legii nr.246 din 31.07.2023 pentru modificarea unor acte normative, în vigoare din 01 septembrie 2023). Dezacordul recurenților cu decizia instanței de apel nu constituie temei de casare a acesteia.

Prima instanță: Judecătoria Cahul, sediul Central (jud: M. Bușuleac)

Instanța de apel: Curtea de Apel Cahul (jud: G. Vavrin, N. Bondarenco, I. Dănăilă)

23 iulie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând, în lipsa părților, admisibilitatea recursurilor declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova, Bîrlea Andrei, reprezentat de avocata Gîrneț Zinaida și Ministerul Justiției al Republicii Moldova,
Curtea Supremă de Justiție, în completul de judecată compus din:
Stela Procopciuc, *Președinte*
Oxana Parfeni,
Gheorghe Stratulat, *Judecători*
constată următoarele:

ÎN FAPT:

1. La 16 august 2022, Bîrlea Andrei a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

2. În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că la 28 iunie 2017 a fost pornită urmărirea penală de către IP Cantemir în privința dânsului în baza indicilor infracțiunii prevăzute de art.168 alin.(1) din Codul penal.

3. La 15 decembrie 2017, i-a fost înaintată învinuirea pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal.

4. În lipsa probelor la dosar, lipsa laturii obiective și subiective a infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal în privința sa, procurorul, în temeiul art.297 din Codul de procedură penală, a expediat cauza penală în instanța de judecată.

5. În rechizitorul procurorului în Procuratura r-nul Cantemir, A.P. s-a reținut următoarele: „*****”

6. În cadrul judecării cauzei penale a pledat pentru nevinovăția sa.

7. Prin sentința din 26 decembrie 2019 a Judecătoriei Cahul, sediul Cantemir, Bîrlea Andrei și C.D. au fost recunoscuți vinovați și condamnați în baza art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal, la câte 7 ani închisoare fiecare, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții și de a exercita activitatea în domeniul angajării persoanelor în câmpul muncii și alte activități conexe pe un termen de 5 ani pentru fiecare.

8. Prin decizia din 29 septembrie 2020 a Curții de Apel Cahul au fost admise apelurile declarate, casată integral sentința, cu pronunțarea unei hotărâri noi prin care Bîrlea Andrei a fost achitat pe învinuirea de săvârșire a infracțiunii

prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal, din motiv că în acțiunile sale lipsesc elementele infracțiunii.

9. Prin decizia irevocabilă din 15 iunie 2021 a Curții Supreme de Justiție a fost respins ca inadmisibil recursul ordinar declarat de către procurorul în Procuratura de circumscripție Cahul, T.M. împotriva deciziei Curții de Apel Cahul din 29 septembrie 2020, în cauza penală în privința sa, cu menținerea deciziei atacate.

10. Reclamantul consideră că este îndreptățit de a se adresa cu prezenta acțiune, întrucât i s-a cauzat o pagubă morală enormă, deoarece și-a pierdut speranța în viitor, de situația creată a fost impus să se concedieze de la locul de muncă din străinătate, fiind nevoit sistematic să revină în Republica Moldova pentru a se prezenta la ședințele de judecată, iar în țară era refuzat la angajare, întrucât era învinuit de comiterea infracțiunii – trafic de ființe umane.

11. Prin acțiunile organului de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanței de judecată, care pe final a emis sentința de condamnare, i s-a cauzat o daună morală, pe care o estimează în mărime de 2 000 000 de lei.

12. Pe parcursul procesului penal a suportat cheltuieli mari, însă nu a păstrat bonurile, în care erau incluse și cheltuielile de deplasare pentru fiecare ședință de judecată și chemare la organul de urmărire penală atât în or. Cahul, cât și în or. Cantemir.

13. Cu trimitere la prevederile art.53 alin.(2) din Constituție, art.14 alin.(1) din Legea nr.1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, reclamantul a menționat că statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești. Repararea prejudiciului material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală și ale procuraturii, se efectuează din contul bugetului de stat.

14. Reclamantul a notat că potrivit art.3 alin.(1) și (2) din Legea nr.1545/1998, în conformitate cu prevederile prezentei legi, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma: a) reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală; b) condamnării ilegale, confiscării ilegale a averii, supunerii ilegale la muncă neremunerată în folosul comunității; c) efectuării ilegale, în cazul urmăririi penale ori judecării cauzei penale, a percheziției, ridicării, punerii ilegale sub sechestru a averii, eliberării sau suspendării ilegale din lucru

(funcție), precum și în urma altor acțiuni de procedură care limitează drepturile persoanelor fizice sau juridice; d) supunerii ilegale la arest contravențional, reținerii contravenționale ilegale sau aplicării ilegale a amenzii contravenționale de către instanța de judecată; e) efectuării măsurilor speciale de investigații cu încălcarea prevederilor legislației; f) ridicării ilegale a documentelor contabile, a altor documente, a banilor, a ștampilelor, precum și în urma blocării conturilor bancare. (2) Prejudiciul cauzat se repară integral, indiferent de culpa persoanelor cu funcție de răspundere din organele de urmărire penală, din procuratură și din instanțele judecătorești.

15. Iar, art.6 din Legea nr.1545/1998 statuează că dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilit de prezenta lege, apare în cazul devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare.

16. Cu trimitere la art.10-11 din Legea nr.1545/1998, art.16 alin.(1) lit.g) și k), art.2007 alin.(1), art.2036 alin.(1)-(3) și art.2037 alin.(1)-(2) din Codul civil, reclamantul a menționat că cuantumul prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală, procuraturii și instanța de fond, și anume tragerea ilegală la răspundere penală, se determină luând în considerare gravitatea infracțiunii de care a fost bănuit, învinuit și condamnat de către instanța de fond.

17. Astfel, în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al faptei, acuzat de comiterea unei infracțiuni deosebit de grave, ceea ce constituie o acuzație serioasă, cu un impact puternic negativ asupra imaginii sale și asupra întregii familii, pentru condamnarea lui de către instanța de fond la 7 ani închisoare.

18. Un alt criteriu de evaluare a intensității suferințelor morale cauzate prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală, procuraturii și instanței de fond care a emis sentința de condamnare, este determinată de rezonanța pe care a avut-o în societate despre acuzația adusă.

19. Timp de 4 ani (28 iunie 2017 – 17 august 2021) cât a durat procesul a fost să dea explicații, să prezinte probe, să se prezinte de fiecare dată la citarea organului de urmărire penală sau instanța de judecată, iar organul de urmărire penală și procuratura să contribuie la curmarea abuzurilor, respectiv procurorul a incantat față de dânsul acuzarea și a remis dosarul spre examinare în instanța de judecată pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal, i s-a cauzat stare de nervozitate, stres, frustrare și dezamăgire.

20. Pe parcursul examinării cauzei acuzatorul de stat nu a prezentat probe pertinente că a comis traficul de ființe umane în scopul exploatării prin muncă.

21. Pe parcursul procesului în care i s-a imputat comiterea infracțiunii prevăzută la art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal, i-a fost prejudiciată imaginea în societate la fiecare oportunitate de se angaja la un loc de muncă dorit nu era acceptat din start, deoarece se motiva pe dosarul de acuzare pe trafic de ființe umane.

22. Fiind angajat peste hotarele țării a fost nevoit să rezilieze contractul individual de muncă și să se reîntoarcă în țară din motivul apariției obligației de a se prezenta la organul de urmărire penală și la instanțele judecătorești.

23. O importanță deosebită în evaluarea suferințelor cauzate este durata examinării cauzei atât la etapa urmăririi penale, cât și în instanțele de judecată, pe toată această perioadă a suportat stări de nervozitate, umilință, disconfort emoțional, de fiecare fiind nevoit să re trăiască emoțiile neplăcute în coraport cu acuzațiile neîntemeiate.

24. Organul de urmărire penală și procuratura au manifestat neglijență și nu au dat dovadă de prudența necesară, nefiind examinate toate aspectele sau erau trecute cu vederea, aspectele lipsei elementelor infracțiunii în acțiunile sale, or, anume sarcina acestor autorități ține de examinarea minuțioasă și determinare tuturor circumstanțelor cauzei, înainte de a imputa comiterea infracțiunii.

25. Unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității care exprimă că indemnizația reprezintă o justă și integrală despăgubire.

26. În cadrul acestui proces a suportat cheltuieli de judecată formate cheltuieli pentru serviciile de traducere în sumă de 1000 de lei și plata pentru serviciile avocatului în cuantum de 6000 de lei, sume care urmează să fie încasate din bugetul de stat.

27. În contextul enunțat, Bîrlea Andrei a solicitat admiterea acțiunii și încasarea din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul său a sumei de 2 000 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral și 1000 de lei cheltuieli de traducere și 6000 de lei cheltuieli de asistență juridică suportate în prezentul proces.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE:

28. Prin hotărârea din 10 noiembrie 2022 a Judecătoriei Cahul, sediul Central a fost admisă parțial acțiunea depusă de Bîrlea Andrei. S-a încasat din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Bîrlea Andrei suma de 50 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral, 1000 de lei cheltuieli judiciare și 6000 de lei cheltuieli de asistență juridică, în total 57000 de lei.

29. Prima instanță, fiind investită cu judecarea prezentei cauze, cu trimitere la prevederile art.3 alin.(1) lit.a), b), art. 5 alin.(1), alin.(2), art. 6 lit.a) art.10 din Legea nr.1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, a stabilit că reclamantul Bîrlea Andrei prin sentința din 26 decembrie 2019 a Judecătoriei Cahul, sediul Cantemir a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal, fiindu-i stabilită pedeapsa penală de 7 ani închisoare, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții și de a exercita activitate în domeniul angajării persoanelor în câmpul muncii și alte activități conexe pe un termen de 5 ani. Până la intrarea sentinței în vigoare în privința inculpatului Bîrlea Andrei a fost aplicată măsura de reprimare – obligația de a nu părăsi țara (f.d.16- 26, vol.I). Prin decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 29 septembrie 2020, au fost admise apelurile declarate, casată integral sentința, cu emiterea unei hotărâri noi prin care Bîrlea Andrei a fost achitat pe învinuirea de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal, dat fiind că în acțiunile lui lipsesc elementele acestei infracțiunii (f.d.27-47). Prin decizia irevocabilă a Curții Supreme de Justiție din 17 august 2021 s-a respins ca inadmisibil recursul ordinar declarat de către procurorul în Procuratura de circumscriptie Cahul, T.M., împotriva deciziei Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 29 septembrie 2020, în cauza penală în privința lui Bîrlea Andrei, cu menținerea deciziei atacate (f.d.48-57, vol.I).

30. Prima instanță a remarcat că decizia irevocabilă a Curții Supreme de Justiție din 17 august 2021 este actul final în cazul dat.

31. Cu trimitere la prevederile art.390 alin.(3) din Codul de procedură penală, instanța de fond a menționat că sentința de achitare duce la reabilitarea deplină a inculpatului.

32. Instanța a notat că în speță sunt aplicabile prevederile Legii nr.1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

33. Cu referire la art.23 alin.(3) și art.524 din Cod de procedură penală, prima instanță a constatat că reclamantul este îndreptățit la repararea prejudiciului moral, pe motiv că în privința lui a fost emisă sentință de achitare, ceea ce duce la reabilitarea deplină a inculpatului, iar obligația de compensare a prejudiciului este pusă în seama bugetului de stat.

34. Cu trimitere la art.1, art.3 alin.(1) și alin.(2), art.6, art.10 din Legea nr.1545/1998, instanța de fond a considerat neîntemeiate argumentele Ministerului Justiției precum că pretențiile înaintate de reclamantul Bîrlea Andrei nu întrunesc condițiile din normele de drept aplicabile la caz, or, caracterul ilegal al acțiunilor organului de urmărire penală se manifestă prin încălcarea principiului general, potrivit căruia nici o persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere.

35. Cu referire la art.1998 alin.(1)-(4), art.2036 alin.(1)-(5) și art.2037 alin.(1)-(3) din Codul civil, instanța de fond a dedus că având în vedere că la examinarea cauzei s-a constatat cu certitudine că reclamantul Bîrlea Andrei a fost achitat pe învinuirea de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit. d) din Codul penal, în acțiunile acestuia lipsind elementele infracțiunii, ultimul este îndreptățit la repararea prejudiciului în temeiul Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr.1545 din 25 februarie 1998.

36. Cu trimitere la art.11 din Legea nr.1545/1998, instanța de fond a subliniat că mărimea concretă a compensației se determină luând-se în considerare: gravitatea infracțiunii de a cărei săvârșire a fost învinuită persoana respectivă; caracterul și gravitatea încălcărilor procesuale comise la urmărirea penală și la examinarea cauzei penale în instanța de judecată; rezonanța pe care a avut-o în societate informația despre învinuirea persoanei; durata urmăririi penale, precum și durata examinării cauzei penale în instanța de judecată; natura dreptului personal lezat și locul lui în sistemul de valori al persoanei; suferințele fizice, caracterul și gradul suferințelor psihice; măsura în care compensația bănească poate atenua suferințele fizice și psihice cauzate; durata aflării nelegitime a persoanei în detenție.

37. În acest sens, instanța a accentuat că prejudiciul moral urmează a fi corespunzător suferințelor suportate de reclamantul Bîrlea Andrei.

38. La stabilirea acestora, instanța de judecată a reținut următorii factori importanți, și anume: reclamantul Bîrlea Andrei a fost acuzat de comiterea unei infracțiuni deosebit de grave, ceea ce constituie o acuzație cu un impact puternic negativ asupra imaginii persoanei reclamantului cât și

asupra întregii familii a acestuia, condamnarea acestuia de către instanța de fond la 7 ani închisoare.

39. La acest aspect, instanța a notat că examinarea cauzei penale de învinuire lui Bîrlea Andrei de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit. d) din Codul penal, a durat 4 ani 1 lună și 19 zile, pe toată această perioadă, reclamantul a suportat stări de nervozitate, umilință, disconfort fiind pus în situația de fiecare dată să retrăiască emoțiile neplăcute în coraport cu acuzațiile neîntemeiate. Bîrlea Andrei fiind angajat peste hotarele țării, în *****, a fost nevoit la data de 15 iulie 2018 să rezilieze contractul individual de muncă și să se revină în țară din motivul apariției obligației de a se prezenta la organul de urmărire penală și în instanțele de judecată (f.d.64-65, vol.I).

40. În contextul enunțat, instanța de fond a conchis că circumstanțele constatate au afectat imaginea și demnitatea reclamantului Bîrlea Andrei.

41. Reieșind din împrejurările în care a fost cauzat prejudiciul, luând în considerare suferințele psihice suportate de către Bîrlea Andrei, gradul trăirilor negative și disconfortul suportat odată cu supunerea acestei încălcări și consecințele produse vieții familiale și sociale ale acestuia, instanța de judecată a considerat că suma de 50 000 de lei cu titlu de despăgubire morală, constituie o satisfacție echitabilă și proporționată cu sumele acordate de Curtea Europeană pe cauze similare.

42. Cu trimitere la art.94, 96 și 98 din Codul de procedură civilă, prima instanță a considerat întemeiată cerința reclamantului privind încasarea din contul pârâtului a cheltuielilor suportate în vederea traducerii înscrisurilor anexate la materialele cauzei (f.d.60-73, vol.I), în sumă de 1000 de lei, potrivit bonului fiscal nr.0001 din 25 martie 2022 (f.d.77, vol.I) și cheltuielile pentru acordarea asistenței juridice în sumă de 6000 de lei, potrivit bonului de plată seria QL nr.045317 din 18 februarie 2022 (f.d.80, vol.I).

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL:

43. La 15 noiembrie 2022, Bîrlea Andrei, reprezentat de avocata Gîrneț Zinaida, a declarat apel nemotivat împotriva hotărârii primei instanțe, iar la 17 ianuarie 2023, întru executarea încheierii din 16 ianuarie 2023 a Curții de Apel Cahul, a prezentat motivarea apelului, solicitând modificarea hotărârii din 10 noiembrie 2022 a Judecătoriei Cahul, sediul Central prin majorarea cuantumului prejudiciului moral încasat din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiție în beneficiul său de la suma de 50 000 de lei până la 2 000 000 de lei (f.d.107, 143, vol. I).

44. La 17 noiembrie 2022, prin intermediul poștei electronice și la 22 noiembrie 2022, prin intermediul oficiului poștal, Ministerul Justiției a declarat apel (nemotivat) împotriva hotărârii primei instanțe, iar la 16 ianuarie 2023 și ulterior la 20 ianuarie 2023, întru executarea încheierii din 16 ianuarie 2023 a Curții de Apel Cahul, a prezentat motivarea apelului, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii din 10 noiembrie 2022 a Judecătoriei Cahul, sediul Central, cu emiterea unei hotărâri noi de respingere integrală a acțiunii depuse Bîrlea Andrei (f.d.109-112, 114-117, 136, 154-165, vol.I).

45. La 29 noiembrie 2022, Procuratura Generală a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, iar la 24 ianuarie 2023, întru executarea încheierii din 16 ianuarie 2023 a Curții de Apel Cahul, a prezentat motivarea apelului, solicitând casarea integrală a hotărârii din 10 noiembrie 2022 a Judecătoriei Cahul, sediul Central, cu emiterea unei hotărâri noi de respingere integrală a acțiunii depuse Bîrlea Andrei (f.d.117, 167, vol.I).

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL:

46. Prin decizia din 13 iulie 2023 a Curții de Apel Cahul au fost respinse cererile de apel declarate de Ministerul Justiției și Procuratura Generală. S-a admis apelul declarat de Bîrlea Andrei, reprezentat de avocatul Gîrneț Zinaida și s-a modificat hotărârea din 10 noiembrie 2022 a Judecătoriei Cahul, sediul Central, prin majorarea cuantumului prejudiciului moral încasat din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Bîrlea Andrei de la 50 000 lei până la 100 000 lei. În rest, hotărârea primei instanțe, s-a menținut.

47. Instanța de apel a motivat decizia prin faptul că prin prisma cadrului legal, ținând cont de existența sentinței Judecătoriei Cahul sediul Cantemir din 26 decembrie 2019, prin care Bîrlea Andrei a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) din Cod penal și până la devenirea definitivă și irevocabilă a sentinței în privința inculpatului Bîrlea Andrei a fost aplicată măsura de reprimare – obligația de a nu părăsi țara. Ulterior sentința respectivă a fost casată prin decizia Curții de Apel Cahul din 29 septembrie 2020, cu achitarea lui Bîrlea Andrei, soluție menținută prin decizia din 17 august 2021 a Curții Supreme de Justiție.

48. Instanța de apel a notat că instanța de fond just a menționat că odată cu adoptarea deciziei din 17 august 2021 a Curții Supreme de Justiție, prin care s-a menținut decizia de achitare a lui Bîrlea Andrei, din motivul că în acțiunile acestuia lipsesc elementele infracțiunii, reclamantul Bîrlea Andrei este îndreptățit să pretindă repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite

ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Or, potrivit art.6 alin.(1) lit.a) din Legea nr.1545/1998, dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul: devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare.

49. Instanța de apel a rezumat că în temeiul dispozițiilor legale precitate se instituie obligația generală a statului de a repara persoanelor fizice prejudiciul material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

50. Instanța de apel a remarcat că acțiunile întreprinse de organele de urmărire penală, procuratură și instanțele de judecată față de reclamantul Bîrlea Andrei, i-au cauzat ultimului un prejudiciu moral, fapt ce determină că Statul poartă răspundere patrimonială pentru prejudiciul cauzat reclamantului în temeiul prevederilor art.1998, art.2007 din Codul civil și art.3, art.6, art.11 alin.(1) din Legea nr.1545/1998, care garantează dreptul de a pretinde la repararea prejudiciului cauzat pentru atragere neîntemeiată la răspundere penală.

51. Instanța de apel a considerat nejustificate argumentele apelanților Ministrului Justiției și Procuraturii Generale precum că sentința de achitare în sine deja constituie o satisfacție echitabilă, având în vedere că reclamantul Bîrlea Andrei nici nu a avut statut de condamnat printr-o sentință definitivă. Or, potrivit art.3 alin.(2) din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr.1545 din 25 februarie 1998, prejudiciul cauzat se repară integral, indiferent de culpa persoanelor cu funcție de răspundere din organele de urmărire penală, din procuratură și din instanțele judecătorești.

52. Nu au fost reținute nici argumentele Ministerului Justiției și ale Procuraturii Generale precum că răspunderea statului survine doar în cazul constatării ilegalității actului procedural emis de către organul de drept, or, legiuitorul a prevăzut expres la art.6 din Legea nr.1545/1998 dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de această lege, apare în cazul devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare.

53. La acest aspect instanța de apel a notat că din materialele dosarului cert rezultă că cauza penală în privința lui Bîrlea Andrei a durat mai bine de 4 ani (cauza penală a fost intentată la data de 28.06.2017, prin sentința din 26.12.2019, Bîrlea Andrei a fost condamnat la 7 ani închisoare cu aplicarea măsuri preventive de a nu părăsi țara până la definitivarea sentinței de condamnare, prin decizia din 29.09.2020 Bîrlea Andrei a fost achitat, decizie menținută de Curtea Supremă de Justiție la data de 17.08.2021), care

s-a soldat cu achitarea reclamantului fapt ce instituie răspunderea patrimonială a Statului, or, aceste circumstanțe au fost probate de însăși materialele dosarului, la care au fost anexate probe suficiente și pertinente din care rezultă că reclamantul Bîrlea Andrei a fost recunoscut în calitate de bănuțit/învinuit/ inculpat în baza art. 165 alin.(2) lit.d) din Codul penal, acuzație penală care nu și-a găsit justificarea.

54. Instanța de apel a remarcat că pronunțarea sentinței de achitare a reclamanților nu este suficientă pentru a constitui o satisfacție echitabilă a suferințelor, pornind din natura drepturilor personale lezate și locul lor în sistemul de valori al persoanei, caracterul și gradul suferințelor psihice cauzate.

55. La fel, instanța de judecată a subliniat că răspunderea pentru prejudiciul moral are un caracter compensator, acesta urmează să fie determinat de către instanța judecătorească, ținându-se cont de circumstanțele concrete ale cauzei, de persoana reclamantului și de măsura în care această compensație poate să-i aducă satisfacție. Prejudiciul moral este definit ca o atingere adusă personalității umane și care se manifestă prin suferința fizică sau morală, pe care le resimte persoana. La stabilirea existenței unui prejudiciu trebuie luat în calcul caracterul și importanța valorilor nepatrimoniale, cărora a fost cauzat prejudiciul.

56. Caracterul suferințelor trebuie apreciat în legătură cu particularitățile individuale ale persoanei, suferințele morale, psihice și alte emoții negative. Cuantificarea prejudiciului moral nu este supusă unor criterii legale de determinare, daunele morale se stabilesc prin apreciere, ca urmare a aplicării criteriilor referitoare la consecințele negative suferite de cei în cauză, importanța valorilor lezate, măsura în care acestea au fost lezate, etc. Iar, pentru ca instanța să poată aplica aceste criterii apare necesar ca cel ce pretinde daunele morale să aducă un minim de argumente și indicii din care să rezulte în ce măsură drepturile personale nepatrimoniale i-au fost afectate prin tragerea ilegală la răspundere și pe cale de consecință să se poată proceda la o evaluare a despăgubirilor ce urmează să compenseze prejudiciul.

57. Instanța de apel a concluzionat că prin tragerea ilegală la răspundere penală, reclamantului Bîrlea Andrei i s-a adus atingere drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, iar suferințele psihice provocate de o atare măsură, pot și trebuie compensate prin acordarea unor despăgubiri.

58. Totodată, instanța de apel a precizat că în contextul angajării răspunderii statului instanța de fond a conchis admiterea parțială a acțiunii și încasarea sumei de 50 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral, considerând că

această despăgubire este una echitabilă și proporționată cu sumele acordate de Curtea Europeană în cauze similare, or, suma solicitată de reclamant în mărime de 2 000 000 de lei este una prea exagerată.

59. Aici, instanța de apel a reținut că unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că compensația trebuie să prezinte o justă despăgubire, iar cuantumul despăgubirilor trebuie stabilit astfel încât acesta să aibă un efect compensatoriu, și nu trebuie să constituie sume excesive pentru autorii daunelor, și nici venituri nejustificative pentru victimele daunelor, iar cel care pretinde daunele morale să aducă un minim de argumente și indici din care să rezulte în ce măsură drepturile personale nepatrimoniale i-au fost afectate prin tragere ilegală la răspundere și, ca cale de consecință, compensația acordată să reprezinte o satisfacție echitabilă prin restabilirea drepturilor încălcate și situația victimei înainte de cauzarea prejudiciului.

60. Prin urmare, fiecare persoană care pretinde că a suferit este în drept să-și estimeze prejudiciul adus, dar numai instanța de judecată este împuternicită de lege să aprecieze cuantumul prejudiciului moral, conducându-se de noțiunea reparării rezonabile, de circumstanțele cazului concret, de personalitatea reclamantului.

61. Instanța de apel a menționat că reclamantul Bîrlea Andrei a evaluat prejudiciul moral prin prisma Legii nr.1545 din 25.02.1998 în mărime de 2 000 000 de lei.

62. În acest context, instanța de apel a stabilit că reclamantul Bîrlea Andrei s-a aflat sub urmărire penală în cauza penală nr. *****, având calitatea procesuală de inculpat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal, pe parcurs a mai bine de *4 ani*. Circumstanțe ce atrage drept consecință răspunderea statului la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilegale ale organelor de drept. Prin acțiunile ilicite ale procuraturii, ale organului de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești, reclamantului i-a fost cauzat un prejudiciu moral, manifestat prin incertitudine și neliniște, stări continue, care au durat o perioadă de *4 ani* și care au dus la înjosirea demnității reclamantului.

63. Instanța a accentuat că Bîrlea Andrei a fost acuzat de comiterea unei infracțiuni deosebit de grave, ceea ce constituie o acuzație cu un impact puternic negativ asupra imaginii persoanei reclamantului, cât și asupra întregii familii a acestuia, condamnarea acestuia de către instanța de fond la 7 ani închisoare și aplicarea măsurii preventive sub formă de a nu părăsi țara până la definitivarea sentinței, au cauzat lui Bîrlea Andrei stări de nervozitate,

umilință, disconfort fiind pus în situația de fiecare dată să re trăiască emoțiile neplăcute în coraport cu acuzațiile neîntemeiate, mai mul a fost lipsit de posibilitatea de a ieși din țară. Or, Bîrlea Andrei fiind angajat peste hotarele țării, în *****, a fost nevoit la 15 iulie 2018 să rezilieze contractul individual de muncă și să revină în țară din motivul apariției obligației de a se prezenta la organul de urmărire penală și la instanțele judecătorești. Circumstanțe care la fel i-au cauzat perturbări în viața sa de zi cu zi.

64. În vederea respectării principiului compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, suferințele psihice cauzate, stare de stres și de frustrare provocate reclamantului-apelant Bîrlea Andrei, durata urmăririi penale, gravitatea învinuirii formulate, statutul social, instanța de apel a concluzionat că suma de 50 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral prin prisma Legii nr.1545 din 25.02.1998 încasată de instanța de fond, nu constituie un quantum echitabil și nu corespunde cu caracterul și gravității suferințelor psihice suportate de către Bîrlea Andrei, din care motiv instanța de apel a considerat oportun de a modifica hotărârea Judecătoriei Cahul, sediul Central din 10 noiembrie 2022, în partea încasării a prejudiciului moral, prin majorarea mărimii prejudiciului moral încasat de la bugetul statului, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Bîrlea Andrei de la 50 000 de lei până la 100 000 de lei, întru compensarea despăgubirii morale cauzate reclamantului, sumă ce constituie în viziunea instanței de apel drept satisfacție echitabilă și rezonabilă a victimei daunei, cât și în stare să restabilească situația existentă înainte de prejudiciere, or, art.11 alin.(1) din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, expres prevede că, mărimea compensației pentru repararea prejudiciului moral se stabilește de instanța de judecată, luându-se în considerație natura dreptului personal lezat și locul lui în sistemul de valori al persoanei, suferințele fizice, caracterul și gardul suferințelor psihice, măsura în care compensația bănească poate atenua suferințele fizice și psihice cauzate.

65. Nu au fost reținute argumentele apelanților Ministerul Justiției și Procuraturii Generale cu referire la netemeinicia acțiunii civile înaintate de reclamantul Bîrlea Andrei prin prisma prevederilor art.6 și art.3 din Legea nr.1545 din 25.02.1998 precum că nu orice acțiune a organelor de drept și judecătorești atrage răspunderea Statului, or, potrivit prevederilor art.6 și art.3 din Legea nr.1545/1998, dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul devenirii definitive și

irevocabile a sentinței de achitare, la caz, există sentința irevocabilă de achitare emisă în privința reclamantului Bîrlea Andrei.

66. Cu referire la gravitatea faptei imputate lui Bîrlea Andrei, instanța de apel a rezumat că instanța de fond just a statuat că infracțiunea imputată reclamantului în baza art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal, prin prisma art.16 alin.(5) Cod penal, se califică ca infracțiune *deosebit de gravă*.

67. Au fost considerate neîntemeiate alegațiile Ministerului Justiției precum că instanța de drept comun nu este în drept să ateste ilegalitatea acțiunilor organului de urmărire penală, or, raporturile juridice din speță sunt guvernate de Legea nr.1545 din 25.02.1998, care ține în exclusivitate de competența instanței de drept civil. Mai mult, dreptul la repararea prejudiciului, a apărut în urma devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare în privința reclamantului Bîrlea Andrei.

68. În sensul vizat, instanța de apel a considerat că instanța de fond corect a reținut existența stărilor de stres și frustrare a reclamantului legate de desfășurarea urmăririi penale, învinuirile aduse, examinarea cauzei penale, care i-a ținut o perioadă îndelungată în suspans și în neștire, inclusiv stresul în momentul în care a fost pedepsit la 7 ani închisoare, stări care în opinia reclamantului îi creau impresia că viața acestuia era pusă în pericol, circumstanțe existența cărora este evidentă.

69. La fel, instanța de apel a considerat neîntemeiate argumentele apelanților Ministerul Justiției și Procuratura Generală precum că nu există act procedural definitiv și irevocabil al instanței de judecată sau a organului ierarhic superior, prin care s-ar fi stabilit ca fiind ilegale acțiunile organului de urmărire penală, întrucât acestea sunt contrare prevederilor Legii nr.1545 din 25 februarie 1998, unde la art.6 lit.a) legiuitorul cert a reglementat dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, care apare în rezultatul devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare.

70. Referitor la pretenția privind încasarea cheltuielilor de asistență juridică în prezenta cauză civilă, instanța de apel a reținut că potrivit bonului de plată seria QL nr.045317 din 18 februarie 2022, eliberat de Cabinetul Avocatului „Gîrneț Zinaida”, Bîrlea Andrei a achitat suma de 6000 de lei ceea ce constituie onorariul avocatului pentru consultația și întocmirea cererii de chemare în judecată, precum și pentru participarea în instanțele de judecată în prezenta cauza civilă.

71. Cu trimitere la prevederile art.7 lit.e) din Legea nr.1545/1998 instanța de apel a remarcat că în cazurile menționate la art.3, persoanei fizice

sau juridice i se compensează sau i se restituie: sumele plătite de ea pentru asistența juridică.

72. Ținând cont de prevederile art.94 alin.(1), 96 alin.(1) Cod de procedură civilă, și de constatările jurisprudenței CEDO, potrivit cărora o despăgubire a cheltuielilor de judecată pentru asistență juridică poate fi acordată doar în cazul când acestea sunt necesare, reale și rezonabile, instanța de apel a concluzionat că instanța de fond just a încasat cheltuielile de asistență juridică în beneficiul reclamantului în sumă de 6 000 de lei suportate în cadrul prezentului proces civil, reieșind din munca efectivă depusă de avocatul Gîrneț Zinaida și durata examinării cauzei civile.

73. În acest context celor stabilite, instanța de apel a considerat necesar de a modifica hotărârea din 10 noiembrie 2022 a Judecătoriei Cahul, sediul Central, în partea încasării prejudiciului moral, prin majorarea cuantumului prejudiciului moral încasat de la bugetul statului prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul lui Bîrlea Andrei de la 50 000 de lei până la 100 000 de lei, în rest, hotărârea primei instanțe a fost menținută fără modificări.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS:

74. La *13 august 2023*, prin intermediul oficiului poștal, iar la 14 august 2023, prin intermediul poștei electronice, Procuratura Generală, reprezentată de procurorul-șef de circumscripție Cahul, Dumitru Calendari, a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei din 13 iulie 2023 a Curții de Apel Cahul și a hotărârii din 10 noiembrie 2022 a Judecătoriei Cahul, sediul Central, cu emiterea unei hotărâri noi de respingere integrală a acțiunii depuse de Bîrlea Andrei.

75. La *05 septembrie 2023*, prin intermediul oficiului poștal, Bîrlea Andrei, reprezentat de avocata Gîrneț Zinaida a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând casarea deciziei din 13 iulie 2023 a Curții de Apel Cahul, modificarea hotărârii din 10 noiembrie 2022 a Judecătoriei Cahul, sediul Central prin majorarea cuantumului prejudiciului moral încasat din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiție în beneficiul său de la suma de 100 000 de lei până la 200 000 de lei.

76. La *16 octombrie 2023*, Ministerul Justiției a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei din 13 iulie 2023 a Curții de Apel Cahul și a hotărârii din 10 noiembrie 2022 a Judecătoriei Cahul, sediul Central, în partea admiterii

acțiunii, cu emiterea unei hotărâri noi de respingere integrală a acțiunii depuse de Bîrlea Andrei sau după caz, în situația în care instanța de recurs va considera că acțiunea este întemeiată, să fie modificată decizia instanței de apel în partea ce ține de încasarea din contul bugetului de stat a prejudiciului moral și a cheltuielilor de asistență juridică suportate la examinarea cauzei în sensul diminuării acestor sume corespunzător sumelor acordate în cauze similare de către CEDO și instanțele judecătorești naționale.

SOLICITĂRILE RECURENȚILOR:

77. În susținerea recursului declarat la *13 august 2023*, Procuratura Generală, cu trimitere la prevederile art.432 alin.(2) lit.a), b) și c) din Codul de procedură civilă (în redacția legii în vigoare la data depunerii recursului), a invocat că instanța de apel nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată, a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată și a interpretat în mod eronat legea.

78. Recurenta consideră că instanța de apel eronat a interpretat prevederile art.2 și art.3 din Legea nr.1545/1998, or, la caz acțiunile organelor de urmărire penală au fost întemeiate și legale, pretențiile reclamantului nu se încadrează în prevederile legii respective.

79. În viziunea recurente, nu există act procedural definitiv și irevocabil al judecătorului de instrucție sau a organului ierarhic superior, prin care s-ar fi stabilit ca fiind ilegale acțiunile organului de urmărire penală sau ale procurorului, cerință prevăzută la art.3 din Legea nr.1545/1998, ceea ce atestă că acțiunile organului de urmărire penală și ale procuraturii au fost strictă conformitate cu prevederile egale. Or, este important să se constate ilegalitatea actului procedural emis de organul de drept.

80. Instanța de apel contrar prevederilor art.11 alin.(1), (2) și (3) din Legea nr.1545/1998, nu a luat în considerare următoarele aspecte: nu s-a stabilit că în cadrul procesului penal au avut loc încălcări procesuale la urmărirea penală, în dosar lipsind probe în acest sens; informația despre învinuirea Bîrlea Andrei nu a fost adusă la cunoștința societății și lipsesc probe în acest sens; durata urmăririi penale a fost una rezonabilă, nefiind încălcată și lipsesc hotărârile instanței de judecată în acest sens, lipsind plângeri din partea lui Bîrlea Andrei cu privire la tergiversarea urmăririi penale; lipsesc probe prin care să constate natura dreptului personal lezat. Lipsesc plângeri din partea lui Bîrlea Andrei și a avocatului acestuia Gîrneț Zinaida cu privire la mersul urmăririi penale; nu au fost demonstrare suferințele fiice și psihice, nefiind anexate probe, expertize, documente etc.; instanțele de

judecată greșit au stabilit măsura în care compensația bănească poate atenua suferințele fizice și psihice cauzate; lipsește aflării nelegitime a persoanei în detenție sau sub măsura preventivă.

81. Cât privește rezonanța socială a învinuiri aduse lui Bîrlea Andrei, recurenta a declarat că nu au fost prezentate probe în acest sens, învinuirea adusă acestuia a fost subiectul unor articole de presă sau ar fi fost o știre cunoscută de întreaga societate.

82. Consideră că nu au fost justificate nici suportarea cheltuielilor de asistență juridică în cadrul procesului penal, întrucât putea să beneficieze de asistență juridică garantată de stat.

83. Nu a fost demonstrat nici cauzarea prejudiciului moral, deoarece în cadrul procesului penal nu s-au înregistrat acțiuni ilicite ale organului de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor de judecată pe cauză penală. Cu atât mai mult, achitarea lui Bîrlea Andrei de învinuirea înaintată în sine constituie o satisfacție echitabilă.

84. În contextul enunțat, Procuratura Generală consideră că, având în vedere că la caz se atestă încălcarea prevederilor art.432 alin.(2) lit.a), b) și c) CPC, este necesar de a casa integral decizia instanței de apel și pronunțată o hotărâre nouă de respingere a acțiunii depuse de Bîrlea Andrei ca neîntemeiată.

85. În susținerea recursului declarat la *05 septembrie 2023* de Bîrlea Andrei, reprezentat de avocata Gîrneț Zinaida, a invocat că instanța de apel a interpretat și aplicat eronat legea aplicabilă speței, a apreciat arbitrar probele referitor la încasarea prejudiciului moral, fapt ce contravine practicii CEDO, instanța de judecată a examinat superficial și arbitrar litigiul dedus judecății, ce a dus la soluționarea greșită a cauzei.

86. În opinia recurentului, este eronată concluzia instanței de apel precum că suma de 100 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral ar fi una echitabilă și proporțională suferințelor suportate, or, suma 2 000 000 de lei ca mărime este echitabilă, rezonabilă și proporțională ca să fie despăgubit pentru suferințele suportate în cadrul dosarului penal intentat în privința lui. Or, acordarea satisfacției echitabile are nu scop punitiv, dar reparatoriu și preventiv. Finalitatea constatării și determinării prejudiciului moral rezidă în acordarea unei satisfacții echitabile menite să atenueze suferințele victimei. I-au fost aduse atingeri drepturilor sale nepatrimoniale, drepturi derivate din drepturile fundamentale ale omului la viață și sănătate, garantate de normele de drept național și internațional, căreia i s-a cauzat o totalitate de suferințe psihice, compensarea cărora ar avea loc prin echivalentul bănesc.

87. Recurentul consideră că decizia instanței de apel nu este motivată, nu s-a dat răspuns la cererile formulate.

88. În susținerea recursului declarat la *16 octombrie 2023*, Ministerul Justiției, cu trimitere la prevederile art.432 alin.(1) lit.a), b) și e) din Codul de procedură civilă, a indicat că interpretarea legii din decizia contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție, prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție, decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

89. Recurentul remarcă că instanțele de judecată ierarhic inferioare au emis hotărâri neîntemeiate prin aplicarea eronată a normelor de drept material ce ține de încasarea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești în condițiile în care pentru aplicabilitatea prevederilor Legii nr.1545/1998, necesită de a fi întrunite cumulativ (minim o condiție), atât circumstanțele prevăzute art.6 – dreptul la repararea prejudiciului, cât și de art.3 – cazurile de reparare a prejudiciului material și moral. Normele legale în cauză sunt în realitate indisolubile, nu pot fi aplicate separat.

90. Dreptul la repararea prejudiciului (art.6 din Legea nr.1545/1998) în mărimea și modul stabilit de prezenta lege apare în cazul devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare.

91. Instanțele de judecată just au contactat că în privința lui Bîrlea Andrei a fost emisă sentință de achitare, decizia din 29 septembrie 2020 a Curții de Apel Cahul, prin care a fost achitat intimatul de comiterea infracțiunii prevăzute la art.165 alin.(2) lit.d) din Codul penal din motivul neîntrunirii în fapta inculpatului a elementelor componente de infracțiune imputate, irevocabilă prin decizia din 17 august 2021 a Curții Supreme de Justiție, or, se atestă condițiile prevăzute la art.6 lit.a) din Legea nr.1545/1998, care aparent ar acorda dreptul la reabilitare, iar Ministerul Justiției nici nu negă și nici nu a contestat.

92. Motivarea instanțelor de judecată ierarhic inferioare precum că Bîrlea Andrei este îndreptățit să solicite repararea prejudiciului cauzat în conformitate cu Legea nr.1545/1998, este eronată în condițiile în care ultimul nu întrunește niciuna din condițiile stabilite la art.3 alin.(1) din legea respectivă, întrucât potrivit art.3 din Legea nr.1545/1998, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice și juridice în urma tragerii ilegale la răspundere penală.

93. La caz, instanțele de judecată ierarhic inferioare s-au limitat la transcrierea art.3 din Legea nr.1545/1998, cu enumerarea acțiunilor procesuale efectuate în privința lui Bîrlea Andrei, fără a preciza care anume condiție este întrunită în speță, fără a califica acțiunile organului de drept prin prisma dispoziției respective, fără a argumenta ilegalitatea acțiunilor procesuale efectuate de către organele de urmărire penală în privința intimatului. Or, din prevederile art.3 din Legea nr.1545/1998, nu orice acțiune a organelor de drept și judecătorești atrage răspunderea statului.

94. Recurentul remarcă că este important și necesar să se constate ilegalitatea actului procedural emis de către organul de drept. Astfel, dacă se demonstrează printr-un act judecătorec de dispoziție irevocabilă că acțiunile întreprinse de către organul de urmărire penală sunt/au fost ilegale atunci dreptul la despăgubire apare indiferent de faptul dacă este vinovată sau nu persoana. Or, instanțele de judecată urmau să indice expres care anume act normativ justifică răspunderea statului în baza Legii nr.1545/1998.

95. La caz, organul de urmărire penală în conformitate cu art.19 din Codul de procedură penală a avut obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor invocate în actul de sesizare de a constata atât circumstanțele care dovedesc vinovăția, cât și cele care dezvinovățesc, precum și circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea penală.

96. Recunoașterea persoanei în calitate de bănuit și învinuit sunt măsuri procesuale prevăzute de lege, necesare într-o societate democratică în vederea stabilirii adevărului, având drept scop legitim de a asigura măsuri eficiente de luptă cu criminalitatea și acest scop este proporțional anumitor restricții care pot avea loc în cadrul desfășurării urmăririi penale.

97. Reieșind din probatoriul acumulat la faza urmăririi penale, acțiunile procesuale realizate în privința lui Andrei Bîrlea au fost necesare și legale la etapa procesuală corespunzătoare. Anume în cadrul cercetării judecătorești probele administrate pentru elucidarea faptelor și împrejurărilor cauzei sub toate aspectele în condiții de nemijlocire, publicitate și contradictorialitatea au dovedit lipsa vinovăției intimatului în comiterea infracțiunii imputate.

98. Deși aparent Bîrlea Andrei ar dispune de dreptul pretins în condițiile prevăzute la lit.a) art.6 din Legea nr.1545/1998, totuși în privința acestuia nu au fost comise acțiuni ilicite, fiindcă în lipsa temeiului statuat în art.3 alin.(1) din Legea nr.1545/1998, prejudiciul pretins a fi cauzat lui Bîrlea Andrei, nu este reparabil.

99. Cu referire la cuantumul prejudiciului moral, recurentul apreciază că instanțele judecătorești inferioare nu au motivat efectiv hotărârile în această parte, stabilind în mod arbitrar cuantumul acestei pretenții, cu enumerarea în mod formalist criteriile legale în funcție de care acesta fost fixat, fără însă a argumenta raportat la circumstanțele speței incidența criteriilor respective, fără a lua în considerare alegațiile Ministerului Justiției și ale Procuraturii Generale.

100. Mărimea prejudiciului moral a fost apreciată doar prin prisma gravității faptei imputate intimatului Andrei Bîrlea, a duratei procesului și impactul acestor acțiuni asupra ultimului prin enumerarea unor stări și emoții invocate de către acesta, în lipsa unui suport probator.

101. Atât prima instanță, cât și instanța de apel eronat au apreciat că raporturile de muncă ale intimatului au fost afectate urmare a obligativității de a se prezenta la organul de urmărire penală și că prin asumarea acestei obligații i s-a cauzat prejudiciu moral. Or, asumarea obligativității prezentării la organul de urmărire penală în caz de citare este o obligație indisolubil legată de calitatea de participant la proces ce urmează a fi respectată de fiecare participant în cadrul procesului penal inclusiv de bănuit/învinuit/inculpat în scopul acumulării probatoriului necesar cu privire la existența infracțiunii, la identificarea făptuitorului. Deci în vederea prevenirii și combaterii comiterii infracțiunilor, neaducând atingere dreptului la muncă sau a altui drept, nefiind cauzator de prejudiciu moral, pentru că dacă fiecare participant la proces ar considera astfel și ar solicita încasarea unui prejudiciu moral în acest sens, atunci activitatea statului în prevenirea și combaterea criminalității ar fi compromisă. Obligația persoanei de a se prezenta la organele de drept în general constituie o obligație civilă și în mod special o obligație procesuală.

102. Pentru a demonstra legătura de cauzalitate dintre desfășurarea procesului penal pornit în privința lui Bîrlea Andrei și afectarea relațiilor de muncă și respectiv cauzarea unor suferințe psihice, morale, instanța urma lua să ia în considerare că intimatul a încheiat contractul de muncă ulterior pornirii penale și înaintea emiterii ordonanței de punere a acestuia sub învinuire.

103. Din înscrisurile anexate la acțiune, reclamantul a încheiat un contract individual de muncă la 13 noiembrie 2017 cu firma „*****”, pe un termen determinat până la 31 mai 2018. La 11 iulie 2018 reclamantul a încheiat cu angajatorul întreprinderii respective un acord de încetare a contractului de muncă, convenind asupra încetării relațiilor de muncă la 15 august 2018, fără explicarea motivului. Deși Bîrlea Andrei a fost angajat pe o

perioadă determinată până la 31 mai 2018, totuși relațiile de muncă au continuat până la 15 iulie 2018. La 29 iulie 2019, intimatul a încheiat contractul de muncă nr.***** cu angajatorul întreprinderii ***** în care s-a stabilit începutul activității de muncă la 02 august 2019, iar durata raportului de muncă maxim 3 luni. La 21 aprilie 2020, intimatul a încheiat cu angajatorul întreprinderii respective un acord adițional la contractul nr.*****, prin care s-a convenit modificarea din 01 mai 2020 a contractului individual de muncă în partea duratei raportului de muncă prelungirea acestuia pe o perioadă nedeterminată.

104. În viziunea Ministerului Justiției urmărirea penală și judecarea cauzei penale în care acesta a fost acuzat nu a afectat raporturile de muncă a intimatului sau modul de viață al acestuia.

105. Consideră că nu a fost justificată suportarea suferințelor exprimate prin afectarea relațiilor de muncă a intimatului și respectiv a veniturilor sale ca urmare a pornirii penale și judecării cauzei penale, nu relevă legătura de cauzalitatea dintre acțiunile pretins ilicite ale organelor de urmărire penală și instanțelor de judecată și așa zisele suferințe. Or, intimatul din propria inițiativă a decis să înceteze raporturile contractuale și nu a fost demis de către angajator în legătură cu cauza penală în care era învinuit.

106. Obligatorietatea prezentării intimatului la ședințele de judecată stabilite în legătură cu examinarea cauzei penale nu poate constitui motiv de a înceta raporturile de muncă, or, acestuia i se permite să absenteze de la serviciu în legătură cu acest fapt.

107. În viziunea Ministerului Justiției este eronată concluzia instanțelor de judecată precum că intimatul în Republica Moldova era refuzat la angajare, deoarece era învinuit de comiterea infracțiunii – trafic de ființe umane, or, nu au fost prezentate probe în acest sens că un potențial angajator din țară l-ar fi refuzat pe Bîrlea Andrei pe acest motiv.

108. Instanțele de judecată în mod neîntemeiat a luat în considerare la aprecierea cuantumului prejudiciului moral așa zisele „suferințe morale” exprimate prin afectarea relațiilor de muncă, cauzate urmare a necesității/obligativității intimatului de a se prezenta la organele de urmărire penală și instanțelor de judecată, fără a elucida toate circumstanțele speței, fără a lua în considerare explicațiile Ministerului Justiției, ci doar a intimatului, fără a menționa prezența legăturii de cauzalitate dintre suferințele pretins cauzate și acțiunile organelor de urmărire penală/instanțele de judecată exercitate în privința lui Andrei Bîrlea.

109. Instanțele de judecată nu au motivat hotărârea în partea stabilirii mărimii prejudiciului moral prin raportarea circumstanțelor speței la prevederile art.11 din Legea nr.1545/1998 și art.219 alin.(4) din Codul de procedură penală.

110. De asemenea, nu s-a ținut cont de faptul că în cadrul procesului penal intimatul nu a fost îngrădit în drepturi, nu a fost reținut sau arestat, fiind doar recunoscut în cadrul urmăririi penale ca bănuit/învinuit, iar în cadrul examinării cauzei având calitatea de inculpat, nu i-a fost lezată reputația ca urmare a desfășurării în privința ultimului a procesului penal, or, din circumstanțele cauzei nu se atestă prezența probelor care a justifica faptul că reclamantul a avut parte de o reputație profesională și ca urmare a intentării dosarului penal aceasta i-a fost știrbită.

111. Recurentul consideră că suma de 100 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral dispusă spre încasare de către instanța de apel, este excesivă și disproporțională ca mărime, contrară principiilor compensării echitabile a despăgubirii morale, nefiind probate suferințele morale de o asemenea intensitate. Pe lângă acestea, satisfacția echitabilă pentru prejudiciul moral suferit, trebuie să aibă un efect compensatoriu și nu trebuie să constituie venituri nejustificate.

112. Pe lângă acestea, instanța de apel, modificând hotărârea primei instanțe în partea încasării prejudiciului moral de la 50 000 de lei la 100 000 de lei, nu a ținut cont de realitatea economică și socială din țară.

113. La fel, eronat s-a dispus compensarea lui Bîrlea Andrei a cheltuielilor de judecată la examinarea prezentei cauze, or, nu este suficient prezentarea doar a bonului de plată, în care s-a indicat valoarea serviciilor juridice, dar este necesar prezentarea unui grafic desfășurat al lucru efectiv efectuat pe ore sau acțiuni, precum și tariful aplicabil.

114. În contextul enunțat, Ministerul Justiției consideră că urmează a fi casate decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, cu pronunțarea unei hotărâri noi de respingere integrală a acțiunii depuse de Bîrlea Andrei sau după caz modificarea deciziei instanței de apel în partea încasării prejudiciului moral și a cheltuielilor de asistență juridică, în sensul diminuării sumelor dispuse spre încasare, corespunzător sumelor acordate în cauze similare de către Curtea Europeană și instanțele judecătorești naționale.

115. La 10 noiembrie 2023, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa Procuraturii Generale a RM, lui Bîrlea Andrei, și Ministerului Justiției copii recursurilor lor, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referințelor,

cu toate acestea părțile nu și-au valorificat drepturilor procedural și nu au prezentat referințe (f.d.56-70, vol.II).

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ:

116. În conformitate cu art.434 alin.(1) și (2) din Codul de procedură civilă:

„(1) Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.”

117. Prin Legea nr.246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) au fost operate modificări în Codul de procedură civilă, care au intrat în vigoare la 01 septembrie 2023.

118. În conformitate cu prevederile art.XI alin.(3) din Legea nr.246 din 31 iulie 2023, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate *în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.*

119. Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție.

120. În conjunctura enunțată, și având în vedere că recursul declarat de Procuratura Generală a fost depus la *13 august 2023*, iar recursurile declarate de Bîrlea Andrei și Ministerul Justiției au fost depuse la *05 septembrie 2023* și respectiv la *16 octombrie 2023*, adică până la intrarea în vigoare a modificărilor operate în Codul de procedură civilă, cât și după intrarea în vigoare a modificărilor, acestea vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

121. Articolul 432 din Codului de procedură civilă (în redacția legii până la modificările operate prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare din 01 septembrie 2023) prevede că:

„(1) Părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

(2) Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:

a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;

b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;

b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională;

c) a interpretat în mod eronat legea;

d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

(3) Se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care:

a) cauza a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei;

b) cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată;

c) în judecarea cauzei au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului;

d) instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces;

e) în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată;

f) hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(4) Săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

(5) Temeiurile prevăzute la alin.(3) se iau în considerare de către instanță din oficiu.”

122. Articolul 433 lit.a) din Codul de procedură civilă (în redacția legii până la modificările operate prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare din 01 septembrie 2023) statuează că:

„Cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4).”

123. Totodată, articolul 432 din Codul de procedură civilă (în redacția Legii nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023) reglementează că:

„(1) Recursul este admis dacă:

a) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;

b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;

c) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen;

d) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;

e) hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;

f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(2) Temeiurile menționate la alin.(1) lit.d)–f) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.”

124. Articolul 434 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură civilă (în redacția Legii nr.246 din 31.07.2023, în vigoare din 01.09.2023) menționează că:

„(1) Cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care: recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(1).”

125. Articolul 440 alin.(1) și (2) din Codul de procedură civilă indică că:

„(1) În cazul în care se constată existența unuia dintre temeiurile prevăzute la art.433, completul din 3 judecători, printr-o încheiere irevocabilă adoptată în lipsa părților, declară recursul inadmisibil.

(2) Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se expediază părților.”

MOTIVAREA INSTANȚEI:

126. Cu referire la termenul de declarare a recursurilor, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că Curtea de Apel Cahul a pronunțat decizia la *13 iulie 2023*, în ședință publică.

127. Ține de menționat că potrivit informației de pe Portalul Național al Instanțelor de Judecată: www.cach.instante.justice.md, decizia integrală (motivată) din *13 iulie 2023* a Curții de Apel Cahul a fost publicată la *03 august 2023*.

128. Actele cauzei atestă că copia deciziei integrale a instanței de apel a fost expediată prin intermediul oficiului poștal în adresa Procuraturii Generale, lui Andrei Bîrlea, avocatului acestuia Gîrneț Zinaida și Ministerului Justiției la *09 august 2023*, fapt ce rezultă din scrisoare anexată la dosar (f.d.245, vol.I), cu toate acestea, însă, nu se atestă date când a fost recepționată de recurenți.

129. Totodată, Procuratura Generală în cererea de recurs a invocat că copia deciziei motivate a instanței de apel a recepționat-o la *11 august 2023* (f.d.4, vol.II), iar Ministerul Justiției în cererea de recurs a indicat că a recepționat copia deciziei instanței de apel la *16 august 2023* (f.d.37 verso, 45, 54, vol.II).

130. În conjunctura enunțată, recursurile declarate de Procuratura Generală, Bîrlea Andrei și Ministerul Justiției au fost depuse în interiorul termenului prevăzut la art.434 din Codul de procedură civilă.

131. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că examinarea admisibilității recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute în art.432 din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului.

132. Din analiza recursului declarat de Procuratura Generală a invocat temei de admisibilitate a recursului prevederile art.432 alin.(2) lit.a), b), c) din

Codul de procedură civilă, în vigoare la situația din *13 august 2023*, potrivit cărora se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată, a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată, precum și a interpretat în mod eronat legea.

133. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, reținând că recurenta a făcut trimitere la temeiurile de drept prevăzute de art.432 alin.(2) lit.a), b), c) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului *13 august 2023*, nu a stabilit că instanța de apel nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată, a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată sau a interpretat în mod eronat legea, precum și că ar fi apreciat arbitrar probele din dosar.

134. În acest context, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că argumentele invocate de Procuratura Generală în cererea de recurs nu se încadrează în limitele stabilite de art.432 CPC (*în redacția legii în vigoare la situația din 13 august 2023*), respectiv nu constituie temei de casare a deciziei contestate, or, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării cauzei, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat corespunzător, soluția fiind bazată pe o cercetare multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

135. Cât privește recursurile declarate de Bîrlea Andrei și Ministerul Justiției la data de 05 septembrie 2023 și respectiv la 16 octombrie 2023, rezultă că drept temei de declararea a recursurilor s-a invocat în esență prevederile art.432 alin.(1) lit.a) b) și e) din Codul de procedură civilă, adică recursul este admis dacă interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție, prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție, precum și hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

136. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, reținând că recurenții Bîrlea Andrei și Ministerul Justiției au făcut trimitere la temeiurile de drept prevăzute la art.432 alin.(1) lit.a) și b) din Codul de procedură civilă, nu a stabilit că decizia contestată a Curții de Apel Cahul este bazată pe o interpretare eronată a legii, că aceasta ar fi contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție pe cauze similare, iar prin admiterea recursurilor acestora s-ar consolida sau s-ar modifica jurisprudența Curții Supreme de Justiție.

137. Afară de aceasta, verificând legalitatea și temeinicia deciziei contestate prin prisma argumentelor recursului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție nu a stabilit că soluția instanței de apel este contrară legii sau cu aprecierea nerezonabilă a probelor. Dimpotrivă, decizia contestată a fost emisă cu respectarea prevederilor legale, bazată pe o cercetare multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

138. De asemenea, în recursuri Bîrlea Andrei și Ministerul Justiției nu au precizat cu care jurisprudență uniformă a Curții Supreme de Justiție, pe cauze similare, este contrară decizia contestată, la fel, nu a explicat care sunt acele premise ce ar duce la necesitatea schimbării sau consolidării jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție.

139. De altfel, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării anterioare a cauzei, asupra căroră instanța de apel s-a pronunțat corespunzător cu respectarea cadrului legal aplicabil speței deduse judecării.

140. Dezacordul recurenților cu soluția instanței de apel nu constituie temei de casare a deciziei contestate, or, recursul exercitat conform Secțiunii a II-a are un caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

141. Completul de judecată remarcă că art.442 alin.(1) din Codul de procedură civilă stabilește că instanța de recurs verifică legalitatea deciziei atacate doar în limitele invocate în recurs. Această prevedere nu permite instanței de recurs să admită recursul din alte considerente decât cele invocate în recurs.

142. De asemenea, Bîrlea Andrei și Ministerul Justiției, invocând dispozițiile art.432 alin.(1) lit.a) CPC, nu au menționat nicio decizie sau un alt act a Curții Supreme de Justiție care ar da o altă interpretare a legislației naționale și internaționale în materia răspunderii patrimonială a statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesele penale și contravenționale de organele de urmărire penală, de procuratură și de instanțele judecătorești.

143. Completul notează că nici acesta, analizând practica judiciară a Curții Supreme de Justiție nu a stabilit că decizia contestată ar fi contrară jurisprudenței acesteia.

144. De asemenea, recurenții au mai reiterat și prevederile art.432 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură civilă care se referă la schimbarea sau consolidarea jurisprudenței Curții Supreme de Justiție prin admiterea recursului.

145. La acest aspect, Completul de judecată remarcă că aplicarea acestui temei de recurs ține strict de discreția Curții Supreme de Justiție de a-și extinde, uniformiza sau schimba jurisprudența. Pentru ca acest argument să fie invocat în mod temeinic, recursul trebuie să confirme lipsa jurisprudenței Curții Supreme cu privire la problemele de drept invocate în recurs, existența unei jurisprudențe contradictorii a Curții Supreme cu privire la acestea, fie modificarea circumstanțelor sociale sau juridice care să justifice schimbarea practicii uniforme a Curții Supreme de Justiție. Niciuna dintre aceste situații nu este invocată în recurs. Prin urmare, și în acest aspect acesta este vădit neîntemeiat.

146. Completul de judecată ține să sublinieze că temeiurile stabilite la art.432 alin.(1) lit.a) și lit.b) din Codul de procedură civilă nu pot fi invocate simultan, deoarece ele se exclud reciproc.

147. Cu referire la invocarea art.432 alin.(1) lit.e) din Codul de procedură civilă, recurenții Bîrlea Andrei și Ministerul Justiției susțin că decizia instanței de apel este arbitrară și bazată pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

148. Curtea Supremă de Justiție menționează că în sensul prevederilor lit.e) art.432 alin.(1) din Codul de procedură civilă, noțiunea de hotărâre arbitrară ori de apreciere vădit nerezonabilă a probelor urmează a fi stabilită în coraportul dintre mai multe principii.

149. Pentru a elucida înțelesul textului „hotărâre arbitrară” din art.432 alin.(1) lit.e) CPC, Curtea Supremă de Justiție ține cont, inclusiv, de sensul atribuit acestei noțiuni de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Astfel, de exemplu, în cauza *Bochan v. Ucraina* (nr. 2), 5 februarie 2015, § 62, Curtea Europeană a notat că o decizie judecătorească este arbitrară dacă, în esență, nu are nicio bază juridică în dreptul intern și nu stabilește nicio legătură între faptele litigiului, legea aplicabilă și rezultatul procedurii. Curtea Europeană consideră că o asemenea decizie reprezintă o „denegare a dreptății”. De asemenea, în cauza *Ballıktaş Bingöllü v. Turcia*, 22 iunie 2021, § 75, Curtea Europeană a notat că se poate considera că printr-o decizie judecătorească a fost comisă o „eroare vădită” dacă instanța a comis o eroare de drept sau de fapt pe care nicio instanță rezonabilă nu ar comite-o vreodată și că aceasta este aptă să perturbe caracterul echitabil al procedurii.

150. Totodată, potrivit art.71 alin.(4) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, la interpretarea actului normativ se ține cont de nota de fundamentare, care a însoțit proiectul actului normativ respectiv și de alte

documente care permit identificarea voinței autorității publice care a adoptat, a aprobat sau a emis actul normativ.

151. Nota informativă la Legea nr.246 din 31 iulie 2023 menționează următoarele: „...Utilizarea noțiunii de „hotărâre arbitrară” derivă din practica CtEDO, fiind utilizată pentru a defini situația în care judecătorii nu aduc nici o motivare pentru deciziile/hotărârile luate, sau când acestea sunt bazate pe greșeli evidente de fapt sau de drept comise de judecători. În esență, la categoria hotărârilor arbitrare ar putea fi atribuite și cele pronunțate cu bună știință contrar legii (în contextul art. 307 Cod penal). ...”. Iar, în nota de subsol la textul menționat în paragraful precedent, nota informativă aduce mai multe exemple din jurisprudența CtEDO în care hotărârile au fost considerate arbitrare sau bazate pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor. Nota de subsol menționează următoarele în ceea ce privește cauzele civile: „Exemple de procedură civilă: Respingerea fără o motivare clară a unui recurs într-o cauză civilă și menținerea unei decizii care era în mod clar contrară circumstanțelor cauzei, chiar dacă recurentul indica expres asupra acestei contradicții (Dulaurans v. France, 2000, § 38); Refuzul judecătorilor, fără vreun motiv, de a anula ordinul de eliberare din funcție, care era bazat pe un raport de evaluare a performanțelor anulat anterior de aceiași judecători (Tel v. Turkey, 2017); Anularea de către instanța de recurs a deciziei instanței de fond (prin care au fost acordate compensații prevăzute de legislația muncii) fără a explica în vreun fel acest lucru și fără a face referire la lege, care prevedea aceste compensații (Anđelković v. Serbia, 2013; Lazarević v. Bosnia and Herzegovina, 2020).

152. Din nota informativă menționată rezultă că sintagma „hotărârea arbitrară” urmează a fi definită prin prisma jurisprudenței CtEDO. În jurisprudența sa, CtEDO deseori folosește împreună sintagmele „hotărârea arbitrară” și hotărâre „bazată pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor”, fără a face o distincție clară între ele. Nota informativă menționează totuși că „la categoria hotărârilor arbitrare ar putea fi atribuite și cele pronunțate cu bună știință contrar legii (în contextul art. 307 Cod penal)”. Rezultă că în cazul hotărârii arbitrare, carența principală vizează încălcarea unei norme legale imperative, adică a unei prevederi normative care nu oferă nicio discreție judecătorului. Lipsa discreției poate rezulta din claritatea textului prevederii normative, fie din practica uniformă și clară de aplicare a normei. Această carență nu se poate datora unei simple greșeli, ci trebuie comisă cu bună știință sau ca urmare a unei erori inexplicabile. Suntem în prezența unor asemenea situații atunci când instanța de judecată adoptă o hotărâre ce contravine unei

norme imperative invocate participanții la proces sau de instanța judecătorească ierarhic superioară, fără a explica convingător de ce nu aplică acea normă.

153. Sub acest aspect urmează a fi reținute și constatările Curții Constituționale din Hotărârea nr.2 din 16.01.2025 (pct.149-150), potrivit căreia pentru a elucida înțelesul textelor contestate (inter alia ”hotărâre arbitrară”), destinatarii pot avea în vedere, inclusiv, sensul atribuit acestei noțiuni de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Astfel, de exemplu, în cauza *Bochan v. Ucraina* (nr. 2), 5 februarie 2015, §62, Curtea Europeană a notat că o decizie judecătorească este arbitrară dacă, în esență, nu are nicio bază juridică în dreptul intern și nu stabilește nicio legătură între faptele litigiului, legea aplicabilă și rezultatul procedurii. Curtea Europeană consideră că o asemenea decizie reprezintă o „denegare a dreptății”. De asemenea, în cauza *Balliktaş Bingöllü v. Turcia*, 22 iunie 2021, §75, Curtea Europeană a notat că se poate considera că printr-o decizie judecătorească a fost comisă o „eroare vădită” dacă instanța a comis o eroare de drept sau de fapt pe care nicio instanță rezonabilă nu ar comite-o vreodată și că aceasta este aptă să perturbe caracterul echitabil al procedurii.

154. Din textul recursului nu se constată în mod univoc vreun argument care ar justifica constatarea că decizia instanței de apel ar fi emisă contrar normelor imperative aplicabile speței, precum și nici instanța de recurs nu a stabilit din textele hotărârilor contestate, raportate la circumstanțele cauzei.

155. Subsidiar, sintagma „bazată pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor” se referă în substanță la aprecierea probatoriului. Pentru admiterea unui recurs în baza acestei sintagme este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor condiții: a) hotărârea să se bazeze pe o apreciere eronată a probelor; b) aprecierea să fie vădit nerezonabilă; c) hotărârea contestată se bazează în mod determinant pe această apreciere.

156. Prin urmare, nu orice eroare în aprecierea probelor poate duce la admiterea recursului în temeiul art.432 alin.(1) lit.e) din Codul de procedură civilă, adică să fie evidentă pentru un profesionist și să nu poată fi explicată rațional. De asemenea, această eroare trebuie să fie determinantă pentru soluția din hotărârea contestată, îi revine recurentului obligația să convingă instanța de recurs că aceste elemente sunt întrunite.

157. Completul de judecată nu exclude că o hotărâre judecătorească poate fi atât „arbitrară”, cât și „bazată pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor”, însă fiecare din cele două sintagme urmează a fi invocate și bine argumentate separat.

158. De asemenea, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție remarcă că potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII din Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele ierarhic inferioare. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

159. La caz, lipsește aparența unei încălcări a dreptului recurenților la un proces echitabil garantat de art.6§1 CEDO.

160. Completul de judecată remarcă că dezvoltarea recursului trebuie să cuprindă o motivare corespunzătoare, în sensul arătării cu claritate a acelor critici, care sunt de natură a învedera netemeinicia deciziei contestate și care se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 din Codul de procedură civilă, în vigoare la data declarării recursului. Or, recursul nu se poate limita la o simplă indicare a textelor de lege, ci implică determinarea greșelilor imputate instanței de apel și o minimă argumentare a criticii în fapt și în drept, precum și indicarea probelor pe care se bazează aceste critici. Simpla trimitere la un text de lege, fără explicarea pretensei interpretări și/sau aplicări eronate a prevederilor legale de către instanța de apel, nu echivalează cu un argument. Dacă ar proceda la examinarea unei asemenea pretenși argument, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție s-ar substitui autorului recursului, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu.

161. La fel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție accentuează că admisibilitatea recursului trebuie privită și în contextul rolului și funcției legale a instanței judecătorești supreme care constă, în special, în asigurarea și interpretarea uniformă a legilor la examinarea cauzelor. Astfel, motivarea oricărei cereri de recurs trebuie să țină cont pentru a trece filtrul de admisibilitate și a avea succes, de aceste însușiri de ordin legal fundamental.

162. În acest sens, CtEDO în jurisprudența sa constantă statuează că dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicit admise [Golder împotriva Regatului Unit, pct. 38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), pct. 230]. Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, pct. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, pct. 45).

163. Curtea a mai reiterat că modul de aplicare a articolului 6 procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective, urmând de ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic

superioare în acest sistem. (Botten v. Norway, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-1,11p.141,§39). La fel, conform jurisprudenței CtEDO, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt, pot fi conforme cu cerințele articolului 6§1 (a se vedea *Helmers c. Suediei* 09 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

164. Din considerentele redate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează că recursul declarat de Procuratura Generală la *13 august 2023* nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă, în redacția legii în vigoare la data depunerii recursului respectiv, iar recursurile declarate la *05 septembrie 2023* și respectiv la *16 octombrie 2023* de către Bîrlea Andrei, reprezentat de avocata Gîrneț Zinaida și Ministerul Justiției, nu se încadrează în prevederile art.432 alin.(1) CPC, în redacția Legii nr.246 din 31.07.2003, în vigoare din 01 septembrie 2023, drept urmare acestea urmează a fi considerate inadmisibile.

165. În conformitate cu art.433 lit.a) și art.440 alin.(1), (2) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI:

Consideră inadmisibile recursurile declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova, Bîrlea Andrei, reprezentat de avocata Gîrneț Zinaida și Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Încheierea este irevocabilă.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Gheorghe Stratulat